

Panium - Limu fukkiki ñaar

Dañeel 11:40 ak ñetti ubbi-yàllay waxu ci kanam gi

Jeff Pippenger

2025-09-12

Aayaat ñent-fukk ci Daniel fukki benn mooy benn ci aaya yi gën a xóot ci Biibël bi. Mu ngi tegtal ubbi ginnaaw tëjugu téereb Daniel ci atum 1798, 1989 ak 2023. Ñetti yoon yi ñu ubbee téere bi mooy màndargay jeexital tasare bu “juróom-ñaari waxtu” yi. Atum 1798 moo màndargaal jeexital 2,520 at yu tasare yi tambalee ci 723 JK, ba Assiri doon yóbbu fukki giir yu bëj-gànnaru yi ca njaamug nër. Atum 1989 moo màndargaal jeexital 126 at ginnaaw ngàntug 1863, bi Kàngam “Seventh-day Adventist” bi jëlale ci yoon “juróom-ñaari waxtu” yi ci Leviticus ñaar-fukk ak juróom-benn. Atum 2023 moo màndargaal jeexital ñetti fan ak genn-wàll yu seede yaari Yàlla yi ci Révélasyon fukk ak benn deewee ca mbedd mi. Ci jeexital 2,520 at yi (126 at yi ak ñetti fan ak genn-wàll yi—ñoom ñépp màndargay “juróom-ñaari waxtu” yi), téereb Daniel dafa ubbeeku.

Sœur White xamalal nu ne ci atum 1798, dafa waroon ngir ñu jox nit ñi jàngoro yi bopp ak jeexug xéewalug yoon. Bi muy bind dëgg bii, mu ngi xamale jaar-jaari nettali yu méngoo, ndaxte itam mu ngi teg yégleb fan yu mujj yi ni ay dhacce yi bopp ak jeexug xéewalug yoon. Bi muy wax ci jaar-jaaru Milerit yi, mu bind na:

«Waroon na woon ne nit ñi xam seen njàqare; te yëngëllu leen ngir waajal seen bopp ci xew-xew yu tar yi bopp ak jeexital jamono jàmmu Yàlla.» The Great Controversy, 310.

Mi ngi wax ci fan yu mujj yi, mu bind ne:

«Balaa ngir mu dee ci bant ba, Musalkat bi leeral na ay taalibeem ne war nañu koy rey te mu dekkiwaat ca bàmmee ba, te malaaka yi nekkoon ngir duggal ay waxam ci xel ak ci xol. Waaye taalibe yi dañoo doon séentu moom mucc gu aju ci àdduna ci suufu nangu Rom, te manñu woon muñ xalaat ne Kooku lañu boolee seeni yaakaar yépp dina sonn te dee dee gu toroxal. Ay wax ya ñoom waroon a fàttaliku dañu leen faral di rëcc ci seen xel; te ba waxtu nattu ba agsee, fekk na leen ci xalis guul. Deege Yeesu tas na seeni yaakaar yépp mel ni bu leen ko waxuloo lu jiitu. Noonu itam ci kàdduy waxu Yàlla yi, li war a ñëw ubbeek na ñu ko ci sunu kanam bu leer, ni ko Kirist ubbeekoon ci kanamu taalibe yi ci ay waxam. Xew-xew yi aju ci jeexital waxtu yërmande bi ak liggéeyu waajal ngir waxtu metit bi, dañu ko wone bu leer. Waaye mbooloo yu bari amuñu ci dëgg yu am solo yooyu njàngum lu gën a bari lu ñu ko xam, mel ni su fekke ne waxuñu ko woon mucc. Seytaane di taxaw ngir dindi bépp fit naataal bu leen mana xeexal ngir ñu xam lii di mucc, te waxtu metit bi dina leen fekk teguwul.» The Great Controversy, 595.

Bataaxalu Millerite bi ubbeeku nañu ko ci 1798, te mu indiloon “xew-xew yi jaxasoo ak tëjje jamono ngir yéenekaay.” Bi mu doon wax ci fan yu mujj yi, mu jëfandikoo jaar-jaaru taalibe ya ngir leeral ne “xew-xew yi jaxasoo ak tëjje jamono ngir yéenekaay” mooy yi may nit ñi xel ngir mucc, waaye deesul leen a xam. Baat yi ubbeeku woon ci 1798, 1989 ak 2023, ay bataaxal lañu

woon yu wone “xew-xew yi jaxasoo ak tëjje jamono ngir yénekaay.”

Aayaar ñeent-fukk day tegal ab rédd bu taarix buy won ne téereb Daniel ubbees na ñetti yoon. Ci atum 1798, peeñu Daniel ci dexe Ulai, mi waral saar yi juróom-ñaar ba juróom-ñeent, ubbees na. Ci atum 1989, peeñu Daniel ci dexe Hiddekel, mi waral saar fukk ba fukk ak ñaar, ubbees na. Ci atum 2023, taarix bu nëbb baayu aayaar ñeent-fukk ci Daniel fukk ak benn ubbees na.

Jaar-jaar bu aaya ñeent-fukk ak benn bii di tegtal atum 1798 ba ci yoonu Dibeer bu jaar-jaar bu aaya ñeent-fukk ak benn, moo di jaar-jaaru Etats-Unis, miit mi itam di rab wu suuf wi ci Apokalips 13, yonentub fen wi ci Apokalips 16, ak juróom-benni nguur gi ci kàddu yonent yi ci Biibël bi. Benn jaar-jaar boobu mi tegtal ci aaya ñeent-fukk ci Daniel 11, tegtal nañu ko itam ci benn aaya rekk ci téereb Apokalips bi.

Te gis naa beneen rab buy génn ci suuf; mu amoon ñaari waññ yu mel ni xar, waaye muy wax ni nago. Peeñu yi 13:11.

Aaya bind bi, ni mu mel ni ci aaya ñeent-fukk, mooy jaar-jaar bi tàmbalee ak yoon yu ñuy wax Alien and Sedition Acts yi ci atum 1798 te jeex ak yoonu Dibeer bi, bu réew mi waxee ni ajdagg; mooy jaar-jaar buy tàmbalee bi ñu wàcceee Room bu pap yi ci gangune gi te jeex bi ñu delloo Room bu pap yi ci gangune gi. Jaar-jaar bi ñu mel ci ñaar ñi, Mbind mi tudd Péeñu 13:11 ak Daniel 11:40, tàmbalee na ak wàcce gis-gisug juróomeelu nguur gi ci wax ju sell jii, te jeex ak wàcce juróomeelu nguur gi ci wax ju sell jii.

At yiir yu “juróom-ñaar-fukk” yi Baabel doon buur gi jëkk ci yoon-waxu Biibël, ba ci ñaareelu buur gi ci yoon-waxu Biibël, dafay tegtal jaar-jaaru waxiin ñeent-fukk bi, dale ci 1798 ba ci yoonu Dibéer.

Te bés na ca bés booba ba, Tir dinañu ko fàtte juróom-ñaar-fukk at, ni fan yu buur bu benn; gannaaw njeexitalu juróom-ñaar-fukk at, Tir dina woy ni jigéen juy jaay sa bopp. Jëlal xalam, wër dëkk bi, yow jigéen ju ñu fàtte woon; defal neex melodi, woyal bari woy, ngir ñu man laa fàttaliku. Te bés na ca, gannaaw njeexitalu juróom-ñaar-fukk at, Boroom bi dina seetsi Tir, te moom dina dellu ci peyam, te dina def njaaloo ak bépp nguur gi ci àddina si ci kaw suufu. Esayi 23:15–17.

Jëfandikoo 1798 ba ca yoonu dundug dibeer bi itam mooy jëfandikoo bi jigéenu njaay bu Tir di fàtteeku, ni ñu ko bindee ci Esayi ñaar-fukk ak ñett, fa mu wax jamono ji nekk “juróom-ñaar-fukk at” te itam nekk “fan yi benn buur.” Dale ci Nebukadnesar ba ca Belsasar, buur gu jëkk gu waxi ci kàddug Yàlla nguur na; noonu mu doon misaal gu juróom-benni buuru waxi ci kàddug Yàlla, kooku mi tambalee ni xale-mbétt, waaye mu mujjee wax ni njàngat. Nebukadnesar dafay tegtal toppkatug xale-mbétt bi, te Belsasar toppkatug njàngat bi.

Jëfandikoo yi tambalee ci 1798 ba ci yoonu Dibeer itam moo di jëfandikoo yi ñetti malaaka yi nekk ci Peeñu 14, di tàmbalee ak yeasalug Millerites yi te jeex ak yeasalug ñetti téeméeri ñeent-fukki junni ak ñeent-fukki junni yi. Baatu ñetti malaaka yi mooy baatu waxtu àtte bi. Millerites yi yéglewoon nañu xew-xew yi jëme ci ubbikug àtte bi, te ñetti téeméeri ñeent-fukki junni ak ñeent-fukki junni yi yégle nañu xew-xew yi jëme ci tëjugb àppaleb yoon wi.

Xew-xewu yu jëm ci tëjji yënguug yoon wi ñu ngi leen wone ci ay rëdd yu biir ak yu biti ci waxu yonent, te xew-xew yooyu dañuy ame, ci li gën a am solo, ci jaar-jaaru taarix bi ayaat ñent-fukk bi nekk ci Daniel fukk ak benn di teg. Xew-xewu ayaat ñent-fukk boobu dañuy jeex ci yoonu Dibээр bi ci Etats-Unis, ba taxul ne xew-xewu dajale bu mujj bi Yàlla di boolee doomam yeneen yi tey nekk ci Babilon ñu ngi leen wone ci ayaat ñent-fukk boobu; waaye jafe-jafe ju réy ji àddina di jànkoondeel booba, dafa jeex ngir xew ci Etats-Unis. Xew-xew yooyu dañuy tektal àtte bi wàcc ci Etats-Unis ak setal gu Yàlla di setaleem mbooloom gëmkaat yi, laata mbooloom gëmkaat mi yékkati ko ni màndarga.

Mbir yi ci biir ak jeexitali jamono gu ñu may nit ñi ngir seen xamle, dañuy xamle liggéeyu Kirist ni Saraxalekat bu Kowe bi ci mottali kumpag Yàlla ci biir askanam bis yu mujj. Mbiri yi ci biti dañuy xamle wérgu-yaramu Etazini ci delloo kàttan gi ci papaas bi. Jëm kanam jaar-jaaru Etazini yépp ni juróomeel bennoon nguur gi ci waxi yonent yi ci Biibël bi, ak jaar-jaaru Lawdise yépp, am nañu ci biir jaar-jaar gi aaya ñent-fukk bi di tegtal.

Rëddi biir ak bitiir yi ne ci aaya ñent-fukk bi, ñoo nga mel ni ñaari bakk yu rab wu suuf wi. Bakk bu Republicanisme mooy rëddi bitiir bi, te bakk bu Protestantisme mooy rëddi biir bi. Ñaari rëddi yooyu yépp am nañu ci jaar-jaaru juróomeel buur bi, te bu jaar-jaaru juróomeel buur bi agsee ci mujjam, yoonu àttey Yàlla di ñëw ci kaw ñaari bakk yi, muy Protestant ak Républicain. Yëgle bi di won xew-xew yi jëfandikoo ak tëj gu jëfandikukat, mooy it yëgle bi di won xew-xew yi ñuy indi ci Etats-Unis bi muy feesal koppam bu jamono jéggal gi. Yëgle bi di won xew-xew yi jëfandikoo ak tëj gu jëfandikukat, mooy it yëgle bi di won xew-xew yi ñuy indi ci kaw Adventisme bu juróom-ñaar-faan, bi muy feesal koppam bu jamono jéggal gi.

Ci biir baat buñ wax ci benn fukki ñaar, am na ñetti yoon yu téereb Daniel bi ubbeeku, te benn ku nekk ci ñetti yooyu mooy jur rëdd wu biir ak rëdd wu biti, yu tegtal xew-xew yi jokkoo ak jeexital probasioŋ bi. Benn ku nekk ci ñetti waymark yooyu, laata mu ñëw, ñu ko jiite ak tasaar bu juróom-ñaari yoon. Kon benn fukki ñaar boobu dafay tegtal taariixu 1798 ba ca kàddu Dibээрi Alxames ba, te waymark yu yonent yi nekk ci taariix boobu mooy “xew-xew yi jokkoo ak jeexital probasioŋ bi.” Ci biir taariixu benn fukki ñaar boobu, rëdd wu biir wi dafay tegtal jàllale gu jóge Filadelfi jëm Lawaodisee ca tambali ga, ak jàllale gu jóge Lawaodisee dellu Filadelfi ca mujja ga. Tambali ga dafa tegtal yëngu-yëngu gu reform, ni ko léebub fukki janq yi misaalalee, te loolu it moo misaalal woon yëngu-yëngu gu reform ci mujja ga, gi matale woon léebu bi ba ci araf bu nekk.

Yëngu Millerite buy bakk ci Philadelphia tàmbalee ak matug “juróom-ñaari yoon” yi ci Leviticus ñaar-fukk ak juroom-benn ci atum 1798, te gannaaw loolu ak beneen matug “juróom-ñaari yoon” yi ci bésu 22 Oktobar 1844. Su ko gën a néew ba ci 1856, ñoom ñaar James White ak Sister White xamle nañu ne yëngub gi dafa nekk ci xalisu Laodicea. Ci atum boobu sax, ñu indil leer gu bees ci “juróom-ñaari yoon” yi ci bindug kërce gu ofisyeel gi, waaye bind boobu deesuko àggal woon. “Juróom-ñaari yoon” yi mat nañu ci 1798, te gannaaw loolu William Miller gis na li Sister White woowe “njàlbéenu jéngatug dëgg gi,” te njàlbéenu jéngatug dëgg gi moo doon “juróom-ñaari yoon” yi. 1798 nekkoon na matug “juróom-ñaari yoon” yi; gannaaw loolu Miller def na gis-gisam gu njëkk, gu taxaw ci “juróom-ñaari yoon” yi, ba téereb Daniel ubbeeku. Gannaaw loolu, 22

Yëngu Millérite ak leer giñuy wax ne mooy “tàmballiinu jéegalú dëgg,” leeru “juróom-ñaari yoon yi,” dafa ubbiwoon ci njiitu yëngu Laodicée, yu ndank-ndank bàyyi woon bëgg-bëgggu taxaw ci kaw “juróom-ñaari yoon yi”; te ci jeexitalu juróom-ñaari at yi (“juróom-ñaari yoon yi”) ca 1863, ñu génne ab taar bu bees ak bataaxal gu yonent gu bees, te du ci am benn tudd ci “juróom-ñaari yoon yi.”

Ni Boroom bi Yàlla waxe ne: Loolu du taxaw, te du am. Ndaxte boppu Siriya mooy Damas, te boppu Damas mooy Resin; te ci biir juróom-benn fukk ak juróom-ñett at, Efraayim dinañu ko damm ba duwaat askan. Te boppu Efraayim mooy Samari, te boppu Samari mooy doomu Remalya. Su ngeen gëmul, faw dungen taxaw. Esayi 7:7–9.

Bu baaxu yon lañu ko xam, mbóot mi tàmbalee ci atum 742 lu jiitu Kirist daa jëfandikoo ñetti màndarga-yoon yu nekk ci biir fukk ak juróom-ñaar at. Ñaari màndarga-yoon yi di won buntu tàmbali ati 2,520 yu njaam ak jaamkat ngir buur yu bëj-gànnaru ak bëj-saalumu Israyil. Ci 742 lu jiitu Kirist, buur yu bëj-gànnaru ak bëj-saalumu Israyil dañoo nekkoon ci xareb mbokk, te fukki xeeti bëj-gànnar yi dañoo dugaloon benn kóllère ak Siri ngir song nguurug Yuda gu bëj-saalum. Fukk ak juróom-ñent at gannaaw loolu, ci 723 lu jiitu Kirist, fukki xeet yu bëj-gànnar yi Asiriyen yi yóbbu leen ci njaam. Juróom-benn-fukk ak juróom-benn at gannaaw loolu, ci 677 lu jiitu Kirist, Asiriyen yi jàpp Manase te yóbbu ko Babilon. Ñaari junni ak juróom-ñaar-fukk at gannaaw 723 lu jiitu Kirist, loolu dikkal ci 1798, jamonoy mujj ak tàmbaliy saar 40. Juróom-benn-fukk ak juróom-benn at gannaaw loolu, “juróom-ñaari yoon” yi jëme woon ci nguurug bëj-saalum, te tàmbalee ci 677 lu jiitu Kirist, jeex nañu ci 1844. Fukk ak juróom-ñent at gannaaw loolu, ci 1863, melokaan yu yoonent yi ci 742 lu jiitu Kirist feeñ nañu ba ci bataaxal bi. Xareb mbokk bi diggante nguurug bëj-gànnar ak nguurug bëj-saalum mi ngi dox ci 742 lu jiitu Kirist ak ci 1863. Ci 742 lu jiitu Kirist, wax ji Isayas waxoon buuru bon bi Akas moo jëmale woon ci njaam gu bëgg a dikk ci kaw nguurug bëj-gànnar ak bëj-saalum, te ci 1863, ca diggante xareb mbokk ba, Prezident

Lincoln yégle woon Baatu Goree gi tàmbalee yoonu jeexal njaam. Artu gi ñu joxoon buuru bon bi Akas ci 742 lu jiitu Kirist, joxe nañu ko ci réew mi tedd te màgg, miy misaal bu bataaxal bi Lincoln joxe woon ci réew mi tedd te màgg ci wàllu ruu.

Juróom ñaari at ak ñaari fan yi weesu ci bataaxal yi Hiram Edson bindoon ci mbirum “juróom ñaari yoon,” te ñu siiwal leen ci 1856, Adventisme moo génne tablo bi ci 1863, bi dindi jàngaleg Millerite bu “juróom ñaari yoon”; loolu nag dafa teg ci laaj ay junni xët yu bari, fa Ellen White di jàngale ne war nañu delloo waarey Millerite yi, te itam ne war nañu aar sunu bopp ci ñi di xëcce waare yooyu. Ci at moomu sax lañu nekk ab kërce bu ñu bind ci yoon. Am na yeneen mbir yu gën a bari yu ñu man a bind ci 1863 ak ay tekki yu aju ci waxu yonent, waaye li may xamle fii mooy ne am na ay seede yu bari, yu biir ak yu biti, yu di tënk bëgg-bëgg 1863, muy bëgg-bëggu biti ak réew yi diiwaan bëj-saalum, mbaa bëgg-bëggu biir ak bañ dëgg njàlbéen gu njëkk. 1863 mooy benn ci xew-xew yi nekk ci jaar-jaariy aaya bu ñeent-fukk, te muy benn waymark buy samp “xew-xew yi xiri ak tëj-googu waxtu nattu bi.”

1863 dafa ànd ak tàmbaliwaar ñeent-fukk at yi ca màndiŋ ma ngir Israayil gu yàgg te dëgg. Ci mujju ñeent-fukk at yooyu, Yosuwe jiite woon Israayil gu yàgg duggu ci Réew mi Yàlla digoon, te ñoom daanu nañu Yeriko te yégle alkande ci ku nekk aay aaykat bu bëggaat a tabaxaat Yeriko. Ci 1863, njiiti Adventisme bu Laodise woon tabaxaat nañu Yeriko. 1863 dafa teew ci tàmbali ak ci mujju ñeent-fukk at yi ca màndiŋ ma. 1863 mooy màndarga gu wax ci kanam yoon buy boole jaar-jaari jamono yi ci bitim-réew ak ci biir-réew ci tariixu saar ñeel ñaar-fukk. Am na juróom-ñaareel kërceen gi, “kërceen gu àttees,” ndaxte loolu la baat bi “Laodise” tekki, di dugg ci ab waxtu wu mel ni xeetu nit ñépp dee ca màndiŋ ma. Ci benn xët boobu itam, njëkk njiitu réew bu bopp ci Republican yi mi ngi tàmbali liggéeyu goreel jaam yi, noonu muy misaal njiiti réew yu mujj yi ci Republican yi, ñiy jëfandikoo yoonu soldaar ci jamono jafe-jafe buy yóbbu ci li waxiin di woowe “sànkute réew mi.”

Ci jaar-jaaru ndam ngir tàmbali gi, jaar-jaar yi mujj gi feeñal nañu; te xew-xew yi jaxaseek njàlbéenug àtte bi, dañoo fésaloon ci xew-xew yi ànd ak ubbiug àtte bi. Ndokte bi amoon ca Kadesh, bi ñu bañee yégleb Yosuwe ak Kaleb ca tàmbali ñaar-fukk at yi, moo doon misaal ndokte Muuse bi, bi mu dóoree Doj wa ca Kadesh ca mujjug ñaar-fukk at yi. 1863 day joxe xamle yoonu Dibeer bi, fa Laodisee ñu ko taf ci gémmini Boroom bi, te fa itam ñaar-fukk ak juróom-ñaar ñi mag ña ca Yerusaleem di sujjóotal jant bi ci Esekiyel saar 8, te fa itam Silo delluwaat ci kaw ñi wéeru ci wax ju fen wi ne: “Nun lanu di kër Yàlla ji.”

Dinanu yokk sunuy Panium ci njàng mi ci artikel bi ci topp.